

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiön (Itla) Kasvun tuki -toiminta tuottaa menetelmäarvioita lapsille, nuorille ja perheille suunnatuista mielenterveyttä edistävästä psykososiaalisista menetelmistä. Arvioon vaikuttavat menetelmän kuvaus, vaikuttavuusnäyttö ja käyttöönoton tuki. Lisätietoja arvioinnista saat katsauksen liitteestä 2, arviointioppaasta (Merikukka ym., 2025) ja verkkosivuilta kasvuntuki.fi.

Tämän ja muut menetelmäarviot löydät Kasvun tuen menetelmäpankista.

SYSTEMAATTINEN KIRJALLISUUSKATSAUS

Trappan – Portaat

Menetelmä lähisuhdeväkivaltaa todistaneiden lasten ja nuorten traumaoireisiin (2. arvio)

Trappan -menetelmää koskevat yksityiskohdat on tarkistettu menetelmän kotipesän, Folkhälsanin edustajalta.

Tämä systemaattinen katsaus on Trappan – Portaat -menetelmän 2. arviointi. Menetelmä on arvioitu ensimmäisen kerran Kasvun tuen menetelmäpankissa 15.12.2016.

Menetelmän nimi: Trappan, Portaat

Kohderyhmä: Alakouluikäiset, leikki-ikäiset, nuoret

Toteutus: Trappan-menetelmä koostuu Trappan-keskusteluista lapsen kanssa. Keskusteluita on 4–10 kappaletta, ja ne koostuvat kolmesta vaiheesta, joita ovat kontakti, rekonstruktio ja tieto. Nämä vaiheet on toteutettava, mutta muuten menetelmän sisältö ei ole tiukasti strukturoitu.

Ilmiön kuvaus ja menetelmän tavoitteet: Menetelmä vastaa lasten kokemiin pelko-, trauma- ja väkivaltakokemuksiin. Trappan-menetelmän tavoitteena on tukea väkivaltaa kokeneita lapsia ja nuoria sekä tehdä heidän kokemuksensa näkyviksi.

Vastemuuttajat: Traumaperäisen stressihäiriön oireet, psykiatriset ongelmat

Menetelmän kotipesä ja implementointi: Folkhälsan toteuttaa menetelmää ja kouluttaa Trappan-keskusteluun.

Tiivistelmä

Ilmiöt: Pelot, väkivalta ja traumakokemus

Johdanto: Trappan-menetelmä on suunnattu 4–18-vuotiaille lapsille ja nuorille, jotka ovat nähneet perheessään lähisuhdeväkivaltaa. Trappanin avulla lapsi pystyy sanoittamaan ja jäsentämään todistamaansa väkivaltaa. Menetelmän tavoitteena on vähentää tapahtuneeseen liittyvää traumaoireilua keskusteluiden kautta.

Tutkimuskysymys: Onko Trappan-menetelmällä näyttöön perustuvaa vaikuttavuutta lähisuhdeväkivaltaa todistaneiden lasten ja nuorten traumaperäisen stressihäiriön (PTSD) oireiden sekä muiden psykiatristen ongelmien vähenemiseen suomalaisessa kontekstissa?

Aineisto ja menetelmät: Kirjallisuushaku tehtiin kartoittaville kirjallisuuskatsauksille tyypillisellä populaatio, konsepti ja konteksti (PCC) -hakustrategialla, joka kohdistui kysymykseen: Mitä tutkimusta Trappan-menetelmästä on tehty? Hakusanoina käytettiin: P = lapset ja nuoret C = Trappan, portaat. Konteksti jätettiin pois hakutulosten liiallisen rajaamisen välttämiseksi. Ensisijaisena kiinnostuksen kohteena haussa olivat menetelmästä tehdyt vaikuttavuustutkimukset, joskin mukaan otettiin myös muilla menetelmillä tehtyjä tutkimuksia. Systemaattinen haku tehtiin kuuteen tietokantaan: MEDLINE, APA PsycInfo, CINAHL, ERIC, Web of Science ja Scopus. Lisäksi suomenkielisiä julkaisuja haettiin Finna.fi-palvelusta.

Tulokset: Trappan on kuvattu hyvin, ja menetelmän vaikutusmekanismit perustuvat yleisesti hyväksytyyn teoreettiseen pohjaan. Käyttönoton tuki menetelmässä on hyvä koulutuksen ja implementoinnin tuen näkökulmasta, mutta menetelmän seuranta olisi mahdollista vielä kehittää. Menetelmästä ei löytynyt kirjallisuushaussa vertaisarvioituja tutkimuksia, mutta menetelmästä on tulossa kartoitettavaa tutkimusta.

Menetelmäarvio: Trappan saa menetelmäarvion 1/5 eli ohjelma on hyvin kuvattu ja teoreettisesti perusteltu. Menetelmästä ei ole vaikuttavuusnäyttöä, eli menetelmän vaikuttavuudesta ei ole toistaiseksi tietoa.

Johdanto

Menetelmän tausta

Trappan (ruotsiksi myös Trappan-samtal) on kehitetty 1990-luvulla Ruotsissa. Menetelmän taustalla on Pelastakaa lapset -järjestön halu tehdä näkyväksi lasten tarve tukeen, mikäli he joutuvat todistamaan perheessään lähisuhdeväkivaltaa. Vuonna 1999 julkaistiin kirja ”...Och han sparkade mamma... : trappanmodellen i möte med barn som bevittnar våld” (Arnell & Ekbohm, 1999), jossa kuvattiin perheessä ilmenevän väkivallan vaikutusta lapsiin sekä sen aikaisen lainsäädännön ja toisaalta yhteiskunnan tuen puutteellisuutta tämän ongelman edessä. Kirjaa levitettiin sen julkaisuaikana laajalti, ja sen myötä menetelmä ajautui myös Suomeen. Täällä Trappan otettiin käyttöön ensimmäisen kerran vuonna 2010. Menetelmän adaptointiprosessista ei ole tarkempaa kuvausta. Menetelmää käyttävät Suomessa muun muassa lastensuojelun, perhetyön ja -kuntoutuksen ammattilaiset, ja sen kotipesänä toimii Folkhälsan Förbund.

Menetelmän kuvaus

Menetelmän kuvaus pohjautuu Källström Caterin ja Ekbohm (2014) raporttiin, menetelmän nettisivuilla olevaan tietoon sekä Folkhälsanilta saatuihin muihin materiaaleihin.

Kohderyhmä

Menetelmän kohderyhmänä on 4–18-vuotiaat lapset ja nuoret, jotka ovat todistaneet perheessään lähisuhdeväkivaltaa. Sisäänottokriteeri Trappan-keskustelun käymiselle on, että väkivalta on loppunut, lapsi on turvassa ja huoltaja on antanut lapselle tai nuorelle luvan kertoa kokemastaan.

Ilmiö

Trappan vastaa lapsen tuen tarpeeseen, kun tämä todistaa lähisuhdeväkivaltaa. Lähisuhdeväkivallan todistaneet lapset kokevat usein myös muita lapsuuden ajan haitallisia kokemuksia (Cohen ym., 2006). Mitä enemmän näitä lähisuhdeväkivallan todistamisen kaltaisia lapsuuden ajan haitallisia kokemuksia esiintyy, sitä suurempi on riski, että lapsen todistama väkivalta traumaattisena kokemuksena johtaa myöhempiin ongelmiin kehityksessä (Felitti ym., 1998). Lapselle saattaa kehittyä posttraumaattisen stressin oireita (Lang & Smith Stover, 2008; Saltzman ym., 2005). Lapsuuden ajan traumaattiset kokemukset ovat myös yhteydessä erilaisten vakavien sairauksien kehittymiseen sekä lapsuudessa että aikuisena (Terr, 2003). Vanhempaan kohdistuvan väkivallan todistaminen lapsena voi vaikuttaa haitallisesti lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin ja olla myöhemmin yhteydessä nuoren todennäköisyyteen käyttää itse väkivaltaa muita kohtaan (Goodman ym., 2017; Gjelsvik ym., 2014; Ireland & Smith, 2009).

Tavoitteet ja vastemuuttajat

Menetelmän tavoitteena on tukea väkivaltaa kokeneita lapsia ja nuoria sekä tehdä heidän kokemuksensa näkyviksi. Menetelmä mahdollistaa näiden kokemusten pukemisen sanoiksi, mikä tekee niistä lapselle tai nuorelle ymmärrettävämpää.

Vastemuuttujina Trappan-menetelmässä on traumaperäisten stressihäiriön (PTSD) oireiden väheneminen sekä muiden psykiatristen ongelmien väheneminen. Trappan-menetelmän vertaisarvioimattomassa ruotsalaisessa raportissa on arvioitu traumaattisen tapahtuman kokemusta

ja sen vaikutusta lapsen arkeen, lapsen koherenssin tunnetta osana elämänhallintaa sekä lasten hyvinvointia (Källström Cater & Ekblom, 2014).

Teoriaperusta

Trappan-keskustelu pohjautuu kriisiteoriaan psykodynaamisesta viitekehystä käsin ja salutogeeniseen lähestymistapaan. Työn lähtökohtana on, että väkivaltaiset tapahtumat ovat mahdollisesti traumatisoivia kokemuksia. Kriisiteoriassa psykodynaamisen viitekehysten pohjalta ajatellaan, että trauma on yhteydessä johonkin elämäntapahtumaan, joka on niin vaikea, että se vaikuttaa ihmisen kykyyn vastata tähän tapahtumaan oikein. Tällä taas on vaikutusta ihmisen psyykeen. (Lazaratou, 2017.) Aaron Antonovskyn (1979) salutogeeninen lähestymistapa korostaa koherenssin kokemusta, joka voidaan jakaa ymmärrettävyyteen, hallittavuuteen ja merkityksellisyyteen. Nämä ilmenevät menetelmässä osana vaiheita, joissa tapahtunutta väkivaltaa pyritään tekemään lapselle aiempaa ymmärrettävämmäksi ja hallittavammaksi.

Ydinelementit ja joustavuus

Trappan-keskusteluiden tulisi olla lapsen tai nuoren ennakoitavissa siten, että jokainen keskustelu noudattaa samaa mallia. Tärkeintä ohjaajalle on luoda turvallisuutta ja seurata lasta joustavasti. On myös tärkeää, että etenkin rekonstruktiovaiheessa ei käsitellä lapsen tunteita, vaan luodaan mahdollisimman kronologisessa järjestyksessä uudelleen väkivaltatapahtuma, jonka lapsi on valinnut käsiteltäväksi. Joustavuutta on esimerkiksi siinä, että keskusteluiden jälkeen tehdään jotain lapsen mielestä mukavaa. Osana Källström Caterin ja Ekblomin (2014) kyselytutkimusta on kysytty Trappania käyttäviltä ammattilaisilta, mitä menetelmän osia he käyttävät osana työtään. Suomessa kysely ei ole kuitenkaan käytössä, eikä kotipesällä ei ole resursseja seurata Trappan-keskustelun menetelmäuskollisuutta. Nuorempien lasten kanssa rekonstruktiovaiheen tukena käytetään leluja ja muuta materiaalia, mutta vanhempien lasten ja nuorten kanssa se on vähäisempää. Pitäisi kuitenkin keskittyä siihen, että keskusteluosio tukee nuorta.

Menetelmän muokkaus

Toimintatapa on kehitetty Ruotsissa 1990-luvulla. Suomessa menetelmä otettiin käyttöön 2010. Menetelmän mahdollista muokkausprosessia ei ole kuvattu.

Toteuttajat

Trappan-menetelmäkoulutukseen hakevalla tulee olla vähintään sosionomin peruskoulutus.

Toteutustavat

Menetelmä koostuu 4–10 kriisikeskustelusta lapsen kanssa. Työskentely jäsentyy esityöskentelyyn, lapsen kanssa työskentelyyn ja jälkivaihe työskentelyyn vaiheisiin. Esityöskentelyssä käydään keskusteluita vanhempien kanssa ilman lasta, ja niissä kerrotaan Trappan-menetelmän hyödyistä sekä siitä, miten lapsen kanssa käytävät keskustelut toteutetaan. Tämän lisäksi esityöskentelyvaiheessa kysytään myös lapsesta ja hänen kiinnostuksenkohteistaan. Tämän vaiheen tärkein tavoite on, että vanhempi antaa lapselle luvan puhua lapsen todistamasta väkivallasta.

Tätä seuraa varsinainen Trappan-keskustelun työskentelyvaihe lapsen kanssa. Keskusteluita on 4–10, ja keskustelut rakentuvat kolmesta vaiheesta, joita ovat kontakti, rekonstruktio ja tieto. Nämä vaiheet

on toteutettava, mutta muuten menetelmän sisältö ei ole tiukasti strukturoitu. Ensimmäisessä eli kontaktivaiheessa luodaan kontakti ja luottamus lapseen. Rekonstruktiovaiheessa käydään läpi ja rekonstruoidaan lapsen itsensä valitsema tapahtuma, jossa hän todisti väkivaltaa. Mikäli osallistuja on lapsi, tulisi hänelle tarjota hänen ikätasolleen sopivaa materiaalia, kuten paperia, värejä, palikoita, leluja tai vastaavaa, joka auttaa lasta esittämään kokemansa rekonstruktiovaiheessa. Viimeisessä eli tietovaiheessa keskustellaan väkivallan vaikutuksista ja annetaan lapselle tietoa siitä. Lisäksi ammattilainen miettii yhdessä lapsen kanssa strategioita sen varalta, jos väkivalta toistuu.

Jokaisen keskustelun aikana pidetään mehu- tai välipalatauko, jotta lapsella tai nuorella on mahdollisuus palautua keskusteluista. Keskustelun voi päättää esimerkiksi pelaamalla peliä tai tekemällä jotain muuta hauskaa yhdessä lapsen kanssa.

Keinot

Menetelmässä hyödynnetään keskustelua, mutta myös luovia menetelmiä kuten piirtämistä ja kartan rakentamista, joiden avulla lapsi pääsee sanoittamaan ja kuvittamaan tunteitaan ja kokemuksiaan. Tarinan kerronta ja mielen ymmärtäminen on keskeisessä osassa menetelmää. Viimeisessä vaiheessa lapselle tai nuorelle annetaan myös psykoedukaatiota.

Opas ohjaajille

Ohjaajien oppaana toimii Trappan-kirja "*Och han sparkade mamma...*". Opasta ei ole suomennettu.

Materiaalit menetelmän saajille

Kaikki hyödynnettävä materiaali, joka prosessin aikana on lapsen kanssa tuotettu, tuhotaan, ja lapsi on tästä tietoinen menetelmän alusta asti. Menetelmän kuvauksessa ei kerrota, annetaanko perheelle muita menetelmän materiaaleja, kuten esimerkiksi käsikirjaa.

Kustannukset

Folkhälsans Förbund järjestää maksullista koulutusta ruotsiksi ja suomeksi tarpeen mukaan. Trappan-menetelmän käyttö ei aiheuta muita kustannuksia lukuun ottamatta Trappan-työntekijän työaikaa ja menetelmän osana syntyviä materiaalikustannuksia.

Ohjaajien koulutus

Trappan -menetelmän koulutus koostuu yhteensä kuudesta lähiopetuspäivästä. Kolmena teoriopäivänä käydään läpi väkivaltaa eri näkökulmista, ja kolmena menetelmäpäivänä työskennellään työparin kanssa dialogisesti menetelmän kolmen eri vaiheen parissa. Näiden koulutusten jälkeen toteutetaan Trappan-keskustelusarja lapsen kanssa, jolloin keskusteluita tulee yhteensä 4–10. Tämän aikana osallistutaan kahdesta kolmeen ryhmäohjauskertaan, joissa käydään läpi ryhmän eri tapauksia. Koko koulutusjakson ajan kirjoitetaan myös reflektiopäiväkirjaa omasta oppimisprosessista. Menetelminä käytetään luentojen ja luentomateriaalin sekä reflektiopäiväkirjan lisäksi myös Trappan-opasta, videoita ja ryhmäkeskusteluja. Koulutuksen suorittanut saa Trappan-todistuksen, joka ei kuitenkaan ole sertifikaatti. Koulutuksen jälkeen Folkhälsan järjestää verkostomuotoisesti Trappan-foorumeita koulutuksen suorittaneille, jotta he voivat ylläpitää tietämystään ja keskustella muiden koulutuksen suorittaneiden kanssa sekä saavat tukea implementointiin. Tapaamisissa voidaan työskennellä myös case-tyyppisesti.

Tutkimuskysymys

Onko Trappan-menetelmällä näyttöön perustuvaa vaikuttavuutta lähisuhdeväkivaltaa todistaneiden lasten ja nuorten traumaperäisten stressihäiriön (PTSD) oireiden sekä muiden psykiatristen ongelmien vähenemiseen suomalaisessa kontekstissa?

Aineisto ja menetelmät

Kirjallisuushakua ohjasi kysymys: Mitä tutkimusta Trappan-menetelmästä on tehty?

Hakustrategia ja tiedonlähteet

Hakustrategian muodostamisessa käytettiin kartoittaville kirjallisuuskatsauksille tyypillistä Population, Concept, Context (PCC) -strategiaa (Peters ym., 2020), jossa:

P = lapset ja nuoret

C = Trappan, Portaat

C = sosiaali- ja terveydenhuolto

Kiinnostuksen kohteena olivat ensisijaisesti vaikuttavuustutkimukset, joiden tuloksissa on raportoitu muuttujia lasten ja nuorten traumaoireisiin liittyen. Mukaan otettiin kuitenkin myös muilla asetelmilla tehtyjä tutkimuksia kuin vaikuttavuustutkimuksia, minkä vuoksi hakustrategia on PCC:n mukainen.

Kirjallisuushaku toteutettiin 16.8.2024 systemaattisena hakuna seuraaviin tietokantoihin: MEDLINE, APA PsycInfo, CINAHL, ERIC, Scopus ja Web of Science. Lisäksi suomenkielisiä viitteitä haettiin Finna.fi-hakupalvelusta. Hakustrategia on nähtävissä liitteessä 1. Hakusanat muodostettiin PCC-strategian mukaisesti yhdistämällä kaksi PCC:n osa-aluetta: 1) Population = lapset ja nuoret ja 2) Concept = Trappan, Portaat. Kotipesän antaman tiedon mukaan menetelmästä ei ole käytössä muita nimiä.

Ennalta määritetyt mukaanottokriteerit tutkimuksille

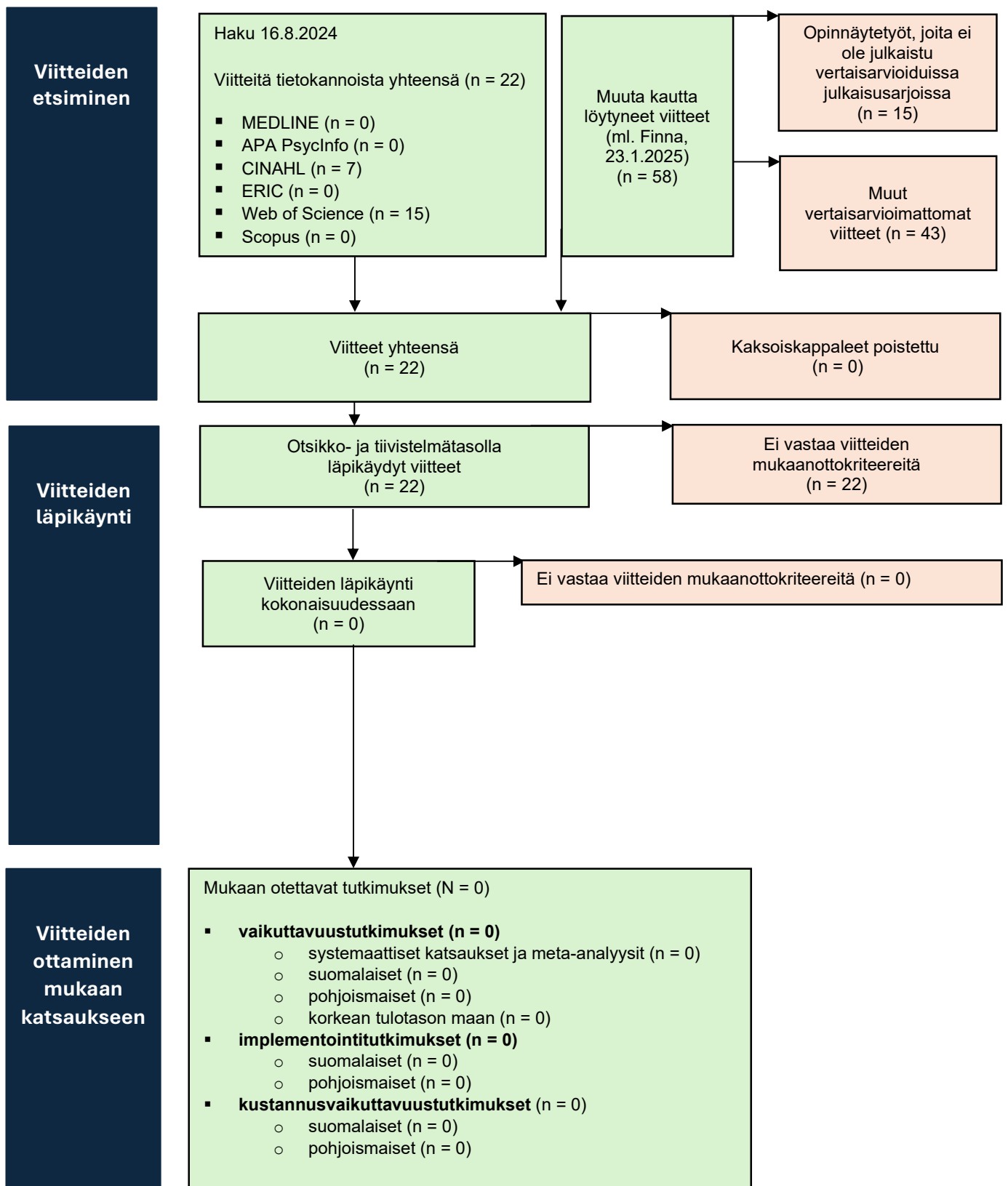
- Tutkimuksen kohderyhmä on oikea.
- Menetelmän vaikuttavuutta on tutkittu Maailman pankin korkean tulotason maassa.
- Menetelmän implementointia on tutkittu Suomessa tai muussa Pohjoismaassa.
- Menetelmän kustannusvaikuttavuutta on tutkittu Suomessa tai muussa Pohjoismaassa.
- Tutkimus on vertaisarvioitu alkuperäistutkimus tai niistä koostuva systemaattinen katsaus tai meta-analyysi.

Ennalta määritetyt poissulkukriteerit tutkimuksille

- Tutkimuksen kohderyhmä on väärä.
- Vaikuttavuustutkimus on tehty Maailman pankin matalan tai keskitason tulotason maassa.
- Implementointitutkimus on tehty muualla kuin Suomessa tai muussa Pohjoismaassa.
- Kustannusvaikuttavuustutkimus on tehty muualla kuin Suomessa tai muussa Pohjoismaassa.
- Kyseessä on vertaisarvioimaton tutkimus, pääkirjoitus tai kommentaari.

Tutkimusten valinta

Liitteen 1 mukaisella hakustrategialla saatiin yhteensä 22 viitettä. Finna.fi-hakupalvelun ja muiden lähteiden kautta löytyneitä viitteitä oli 3. Kaksoiskappaleiden (n = 0) poiston jälkeen jäljelle jäi 22 viitettä. Otsikko- ja abstraktitason läpikäynnin jälkeen kokotekstivaiheen tarkasteluun jäi 0 viitettä. Haun eteneminen on kuvattu vuokaaviossa (Kuvio 1). Tutkimusten valinta toteutettiin ennalta määritettyjen mukaanotto- ja poissulkukriteerien perusteella. Otsikot ja tiivistelmät kävi läpi yksi tutkija, joka konsultoi epäselvissä tilanteissa toista tutkijaa.

Kuvio 1. Vuokaavio Trappan-menetelmän systemaattisen kirjallisuushaun viitteiden valinnasta (Page ym., 2021)

Menetelmätietokannat

Kirjallisuushaun lisäksi tehtiin haku erinäisiin psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuutta arvioiviin menetelmätietokantoihin. Haetut tietokannat olivat ruotsalainen Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), norjalainen Ungsinn ja yhdysvaltalaiset Blueprints for Healthy Youth Development ja California Evidence-Based Clearinghouse for Child Welfare (CEBC). Trappan-menetelmää ei ollut arvioitu missään edellä mainituista tietokannoista.

Tulokset

Kuvauksen arviointi

Trappan-menetelmän kohderyhmä, toteutus, keinot ja ilmiö on kuvattu riittävästi. Menetelmän arvioinnin näkökulmasta vastetta tai sen mittaamisen välineitä ei ollut määritelty riittävän tarkasti. Trappanin tieteellinen teoriatausta on kuvattu hyvin, ja menetelmä pohjautuu yleisesti hyväksytyihin teorioihin. Menetelmästä aiheutuvat kustannukset on kuvattu riittävästi. Toteuttajien taustakoulutus on määritelty. Menetelmään koulutettaville on saatavilla opas ja ohjeistus eri tehtäviin, joita lapsen tai nuoren kanssa tehdään – nämä materiaalit kuitenkin suunnitellusti tuhotaan keskusteluiden päätyttyä. Muita annettavia materiaaleja ei ole kuvattu tarkemmin. Opas on saatavilla ruotsiksi mutta ei suomeksi. Trappan ei ole tiukasti strukturoitu menetelmä, mutta sen onnistumisen kannalta keskeiset elementit on määritelty, sekä toisaalta sen sovellusmahdollisuuksia on kuvattu. Taulukko 1 sisältää arvion menetelmän kuvauksesta.

Taulukko 1. Trappan-menetelmän kuvauksen arviointitaulukko

Menetelmän kuvauksen ulottuvuus	Ei kuvattu lainkaan	Kuvattu, mutta ei riittävästi	Kuvattu riittävästi
Menetelmän ydinsisältö			
Kohderyhmä	☐	☐	☒
Ilmiö	☐	☐	☒
Tavoitteet ja vastemuuttujat	☐	☒	☐
Teoriaperusta	☐	☐	☒
Ydinelementit ja joustavuus	☐	☐	☒
Menetelmän muokkaus	☒	☐	☐
Menetelmän käyttö			
Toteuttajat	☐	☐	☒
Toteutustavat	☐	☐	☒
Keinot	☐	☐	☒
Materiaalit ja kustannukset			
Opas toteuttajille	☐	☒	☐
Materiaalit menetelmän saajille	☐	☒	☐
Kustannukset	☐	☐	☒

Vaikuttavuusnäytön arviointi

Kirjallisuushaussa ei löytynyt Maailman pankin korkean tulotason maan vaikuttavuustutkimusta.

Käyttöönoton tuen arviointi

Käyttöönoton tuen vahvuuksina on kohderyhmän rekrytoimisen kuvaaminen, kouluttaminen ja ohjauksen tarjoaminen. Rekrytointiprosessi on suunniteltu niin, että siinä huomioidaan perheen tilanne. Koulutuksen sisältö ja tarjottava ohjaus on hyvin kuvattu. Menetelmän pätevyysvaatimuksia ei ole tarkasti kuvattu. Kuitenkin Trappan-menetelmään on olemassa koulutus, jonka aihe ja sisältö on hyvin kuvattu. Menetelmän kannalta sertifiointi ei ole kotipesän mukaan olennainen. Trappanin kotipesä Folkhälsan tarjoaa Trappan-verkoston puitteissa käyttöönoton tukea, mutta näistä velvollisuuksista käyttöönettävää organisaatiota kohtaan ei kuitenkaan ole olemassa kirjallista

kuvausta. Trappanin käytön seurantaan ei ole tällä hetkellä resursseja. Taulukko 2 sisältää arvion menetelmän käyttöönoton tuesta.

Taulukko 2. Trappan -menetelmän käyttöönoton tuen arviointitaulukko

Käyttöönoton tuen vauhdittajat	Onko menetelmän kannalta olennainen?		Toteutuuko?	
	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Kohderyhmä				
1. Kohderyhmän rekrytoiminen	☒	☐	☒	☐
Koulutus				
2. Pätevyysvaatimukset	☒	☐	☐	☒
3. Kouluttaminen	☒	☐	☒	☐
4. Pätevöityminen	☐	☒	☐	☒
Tuki, ohjaus ja dokumentaatio				
5. Tuki	☒	☐	☐	☒
6. Ohjaus	☒	☐	☒	☐
7. Seurannan ja ylläpidon välineet	☒	☐	☐	☒
8. Toistotarkkuuden varmentaminen	☒	☐	☐	☒
Yhteensä	7		3	
Käyttöönoton tuki	3/7			

Pohdinta

Menetelmäarvio

Trappan-menetelmä on hyvin kuvattu ja teoreettisesti perusteltu menetelmä, josta ei ole toistaiseksi tehty vertaisarvioitua tutkimusta. Menetelmä saa kokonaisarvion 1/5.

Trappan on kuvattu riittävästi menetelmän materiaaleissa, nettisivuilla ja menetelmän kotipesän tarjoamissa materiaaleissa. Menetelmän vaikutukset perustuvat kriisiteoriaan psykodynaamisessa viitekehyksessä sekä salutogeeniseen lähestymistapaan. Käyttönoton tuessa olisi vielä kehittämisen varaa, vaikka se onkin riittävää kokonaisarvion tason 1 saamiseen. Vertaisarvioituja tutkimuksia Trappanista ei systemaattisessa kirjallisuushaussa löytynyt.

Trappan-menetelmän kuvaus on kattava ja riittävästi kuvattu, mutta menetelmän vasteiden määrittely vaatisi vielä tarkempaa määrittelyä. Ilmiö, johon menetelmä vastaa, on perusteltu ja sen osana hyödynnettävät keinot on selkeästi kuvattu. Koska Trappan ei ole tiukasti strukturoitu menetelmä, tulisi vaikuttavuuden varmistavat ydinelementit vielä kuvata aiempaa tarkemmin, kuten tulevassa tutkimuksessa on tavoitteena tehdä. Myös Källström Cater ja Ekbom (2014) nostavat esiin tämän näkökulman: Trappan mahdollistaa soveltamisen. Osa ammattilaisista raportoikin käyttävänsä osia Trappanista, mutta tällöin nousee kysymys, onko käytettävä menetelmä enää Trappan. Menetelmäuskollisuuden ja mahdollisen vaikuttavuuden näkökulmasta ydinelementtien tarkentaminen korostuu, kun menetelmän struktuuri mahdollistaa jouston kuten Trappanin kohdalla.

Käyttönoton tuen ja seurannan näkökulmasta kotipesällä on menetelmän kouluttamiseen ja ohjaamiseen valmiutta, jota voidaan pitää kiitettävänä implementoinnin näkökulmasta. Kotipesällä ei ole kuitenkaan tällä hetkellä valmiutta tai resursseja seurata menetelmän käyttöä tarkemmin. Myös menetelmän ydinelementit vaativat vielä tunnistamista ja nykyistä selkeämpää määrittelyä. Mikäli ydinelementit jatkossa kuvataan tarkemmin, myös menetelmän vaikuttavuuden seuraaminen on niiden kannustamisen mahdollista, mikäli kotipesällä on resursseja tähän.

Trappan-menetelmä jää seuraavalta tasolta 2, sillä ohjelmasta ei ole tehty vertaisarvioituja tutkimuksia, jolloin menetelmän vaikuttavuudesta ei voida tehdä päätelmiä.

Tiedoksi annettavat tutkimukset

Suomalaiset ja pohjoismaiset implementointitutkimukset

Trappan-menetelmästä ei löytynyt suomalaista implementointitutkimusta. Janina Mieronkoski (2017) on maisterintutkielmassaan käsitellyt Trappanin implementointia Suomessa.

Menetelmästä on julkaistu ja tuloillaan tutkimusta vuosien 2024–2025 aikana. Susanne Björk ja Maria Ingemarson (Björk & Ingemarson, 2024) julkaisivat pilottitutkimuksen syksyllä 2024, ja tutkimuksen tavoitteena on muodostaa selkeä määriteltä perusta Trappan-ohjelman teoriamallille. Tutkimus on kartoittava, ja siihen sisällytettiin kirjallisuuskatsauksia, ruotsalaisille organisaatioille tehtyjä kyselyjä Trappan-ohjelmakoulutusta saaneille sekä puolistrukturoituja haastatteluja menetelmää käyttävien ammattilaisten kanssa. Lisäksi Maria Eriksson ja Linda Jonsson julkaisevat vuonna 2025 vertailevan ja arvioivan tutkimuksen Tukholman kaupungissa käytetyistä menetelmistä, ja Trappan sisältyy siinä arvioitaviin menetelmiin. (Folkhälsan, *kirjallinen tiedoksianto* 2024)

Vahvuudet ja heikkoudet

Trappan-menetelmäarvion vahvuutena on, että sen pohjalta voidaan osoittaa menetelmän olevan hyvin kuvattu ja teoreettisesti perusteltu ja tukevan lapsia ja nuoria tilanteissa, joissa on mahdollista ennaltaehkäistä tulevia psykososiaalisia haasteita. Menetelmän vahva teoriatausta antaa sille hyvän tieteellisen perustan. Vahvuutena on myös se, että menetelmäarvio osoittaa, miltä osin kuvaus on puutteellinen. Trappan-menetelmän ydinelementtien tarkempi määrittely tukisi menetelmän vaikuttavuuden tutkimista, kun keskeiset, vaikuttavuuden kannalta olennaiset toimet olisi tunnistettu. Ilman kirkasta ydinelementtien hyödyntämistä voi olla haastavaa todeta, mistä menetelmän mahdollinen vaikuttavuusnäyttö koostuu. Lisäksi menetelmän vaikuttavuuden tutkimuksen kannalta myös tarkempi vasteiden määrittely tukisi tätä tavoitetta.

Menetelmäarvion heikkoudet liittyvät siihen, ettei Trappan-menetelmästä ole julkaistu vertaisarvioituja tutkimuksia, eikä sen vuoksi voida osoittaa, millainen vaikuttavuus menetelmällä on. Menetelmäarvio ei siis varsinaisesti kerro menetelmän vaikuttavuuden tasosta vaan vaikuttavuusnäytön määrästä ja laadusta tai sen puutteesta.

Johtopäätökset ja jatkotutkimus

Trappan-menetelmä on hyvin kuvattu ja teoreettisesti perusteltu, mutta sen vaikuttavuusnäyttö vaatii vielä taakseen vaikuttavuustutkimusta. Kotipesältä saadun tiedoksiannon mukaan menetelmän vaikuttavuus- ja arviointitutkimus on käynnissä Ruotsin kontekstissa. Tämän lisäksi vaikuttavuuden tutkiminen myös Suomen kontekstissa olisi hyödyllistä.

Kirjoittajat

VTM, väitöskirjatutkija, Sara Tani, Helsingin yliopisto

PsM, psykologi, Vilja Seppälä

Sidonnaisuudet

Ei sidonnaisuuksia

Avainsanat

Trappan, pelot, väkivalta ja traumakokemus

Lähteet

Antonovsky, A. (1979). Health, stress, and coping. New perspectives on mental and physical well-being, 12–37. Jossey-Bass.

Arnell, A. & Ekblom, I. (1999). "och han sparkade mamma" ["...and he kicked Mummy". Encounters with children witness violence in their families]. Stockholm: Rädda Barnen.

Björk, S. & Ingemarson, M. (2024). Trappanmodellen för barn som har bevittnat våld: En förstudie. Marie Cederschiöld högskola.

Cohen, J. A., Mannarino, A. P., Murray, L. K., & Igelman, R. (2006). Psychosocial Interventions for Maltreated and Violence-Exposed Children. *Journal of Social Issues*, 62(4), 737–766.

<https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2006.00485.x>

Felitti, V., Anda, R., Nordenberg, D., Williamson, D., Spitz, A., Edwards, V., Koss, M. & Marks, J. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adult: The adverse childhood experiences (ACE) study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258. [https://doi.org/10.1016/s0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/s0749-3797(98)00017-8)

Gjelsvik, A., Dumont, D., Nunn, A. & Rosen, D. (2014). Adverse childhood events: incarceration of household members and health-related quality of life in adulthood. *Journal of Health Care for the Poor Underserved*, 24(3), 1169–1182. <https://doi.org/10.1353/hpu.2014.0112>

Goodman, M., Hindman, A., Keiser, P., Gitari, S., Ackerman Porter, K. & Raimor, B. (2017). Neglect, Sexual Abuse, and Witnessing Intimate Partner Violence During Childhood Predicts Later Life Volent Attitudes Against Children Among Kenyan Women: Evidence of Intergenerational Risk Transmission From Cross-Sectional Data. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(3–4), 623–645.

<https://doi.org/10.1177/0886260516689777>

Ireland, T. O. & Smith, C. A. (2009). Living in Partner-violent Families: Developmental Links to Antisocial Behavior and Relationship Violence. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(3), 323–339.

<https://doi.org/10.1007/s10964-008-9347-y>

Källström Cater, Å. & Ekblom, I. (2014). Trappan-metoden för barn som upplevt våld i sin familj: reflektioner utifrån olika perspektiv. Regionförbundet Uppsala län. FoU-rapport.

Lang, M. J. & Smith Stover, C. (2008). Symptom patterns among youth exposed to intimate partner violence. *Journal of Family Violence*, 23, 619–629. <https://doi.org/10.1007/s10896-008-9184-5>

Lazaratou, H. (2017). Interpersonal trauma: psychodynamic psychotherapy and neurobiology. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(sup4), 1351202.

<https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1351202>

Merikukka, M., Backman, H., Heikkilä, L. & Kurki, M. (2025). Lasten ja nuorten mielenterveyttä edistävien psykososiaalisten menetelmien vaikuttavuus – Opas näytön systemaattiseen arviointiin. Itlan oppaat ja käsikirjat 2025:1.

Mieronkoski, J. (2017). *Trappan-modellens spridning och implementering i Finland*. Helsingfors universitet. Maisterintutkielma. <http://hdl.handle.net/10138/193632>

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ (Clinical research ed.)*, 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>

Peters, M., Godfrey, C., McInerney, P., Munn, Z., Tricco, A. & Khalil, H. (2020). Scoping reviews (2020 version). Teoksessa E. Aromataris & Z. Munn (toim.), Joanna Briggs Institute reviewer's manual, JBI. <https://doi.org/10.46658/JBIMES-20-12>

Salzman, K. M., Holden, G. W. & Holahan, C. J. (2005). The psychobiology of children exposed to marital violence. *Journal of Clinical Child and Adolescence Psychology*, 34(1), 129–39. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3401_12

Terr, C. L. (2003). Childhood traumas: An outline and overview. *FOCUS The journal of lifelong learning in psychiatry*, 1(3), 322–334. <https://doi.org/10.1176/foc.1.3.322>

Liite 1. Hakukriteerit tietokannoittain.

MEDLINE & PsycInfo (Ovid)

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P =	child* OR adolescen* OR teen* OR teenager OR scholar OR boy* OR girl* OR pediatric* OR paediatric* OR preschool* OR pre-school* OR school* OR toddler* OR juvenil* OR minor* OR underage* OR “young adult” OR “young people” OR young OR “young person*” OR youth* OR student* OR pupil* OR kid* OR youngster* (all fields)	8 262 597
C =	”Trappan” OR ”Portaat”	1
P AND C	S1 + S2	0

CINAHL & Eric (EBSCO)

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P =	child* OR adolescen* OR teen* OR teenager OR scholar OR boy* OR girl* OR pediatric* OR paediatric* OR preschool* OR pre-school* OR school* OR toddler* OR juvenil* OR minor* OR underage* OR “young adult” OR “young people” OR young OR “young person*” OR youth* OR student* OR pupil* OR kid* OR youngster*	4 925 060
C =	”Trappan” OR ”Portaat”	7
P AND C	S1 + S2	7

Web of Science

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P =	child* OR adolescen* OR teen* OR teenager OR scholar OR boy* OR girl* OR pediatric* OR paediatric* OR preschool* OR pre-school* OR school* OR toddler* OR juvenil* OR minor* OR underage* OR “young adult” OR “young people” OR young OR “young person*” OR youth* OR student* OR pupil* OR kid* OR youngster*	11 015 639
C =	”Trappan” OR ”Portaat”	21
P AND C	S1 + S2	15

Scopus

Haun osa-alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
P =	child* OR adolescen* OR teen* OR teenager OR scholar OR boy* OR girl* OR pediatric* OR paediatric* OR	11 144 885

	preschool* OR pre-school* OR school* OR toddler* OR juvenil* OR minor* OR underage* OR "young adult" OR "young people" OR young OR "young person*" OR youth* OR student* OR pupil* OR kid* OR youngster* (title+abs+key)	
C =	"Trappan" OR "Portaat" (title+abs+key)	185
P AND C	S1 + S2	0

Finna

Haun osa- alue	Hakulausekkeet	Hakutulosten määrä
C =	(Kaikki osumat:Trappan OR Kaikki osumat:Portaat OR Kaikki osumat:trappanmodellen) AND (Kaikki osumat:lähisuhdeväkivalta OR Kaikki osumat:våld)	58

Liite 2. Menetelmäarviotasot ja kasaantuvat vaatimukset tasoilla 1–5. Lisätietoja arviointioppaan luvusta Menetelmäarvio (Merikukka ym., 2025, s. 32).

Menetelmäarvioluokka	Menetelmäarviotaso			
	Numeerinen	Sanallinen suomeksi	Sanallinen englanniksi	Kasaantuva kehitys menetelmäarviotasoilla
		Kielteisiä vaikutuksia	<i>Negative effects</i>	• Vähintään tutkimusnäyttöä menetelmän kielteisistä vaikutuksista on olemassa jonkin vastemuuttujan osalta. Noudatettava varovaisuusperiaatetta.
		Ei vaikutusta	<i>No effect</i>	• Vertaisarvioitua riittävää vaikuttavuusnäyttöä siitä, että menetelmällä ei ole vaikuttavuutta.
Kuvattu ja teoreettisesti perusteltu menetelmä	1	Kuvattu ja teoreettisesti perusteltu	<i>Described and theoretically based</i>	• Menetelmä on kuvattu tyydyttävästi. • Menetelmästä on enintään vertaisarvioimatonta tutkimusta (esim. opinnäytetyöt).
	2	Jonkin verran tutkimusta	<i>Some research</i>	• Menetelmästä on olemassa vertaisarvioitua tutkimusta (esim. laadulliset tutkimukset ja tyytyväisyystutkimukset), mutta vaikuttavuustutkimusta ei ole tai se ei ole laadultaan riittävää.
Lupaava menetelmä	3	Tuloksellisuus- tai vaikuttavuustutkimusta	<i>Outcome or effectiveness studies</i>	• Menetelmästä on vertaisarvioitua ennenjälkeen-tutkimusta ryhmän sisäisesti tai ryhmien välillä.
Vaikuttava menetelmä	4	Hyvää vaikuttavuustutkimusta	<i>Satisfactory effectiveness studies</i>	• Menetelmästä on opas, jossa menetelmä on kuvattu hyvin. • Menetelmästä on vaikuttavuustutkimusta, jossa menetelmää verrataan luotettavaan vertailu- tai kontrolliryhmään.
	5	Vahvaa vaikuttavuustutkimusta	<i>Strong effectiveness studies</i>	• Menetelmällä on kotipesä, joka tarjoaa käyttöönoton tukea.

- **Kuvattu ja teoreettisesti perusteltu menetelmä:** Menetelmän mukaanottokriteerit arviointiin täyttyvät. Menetelmällä voi olla vaikuttavuutta, mutta riittävä tutkimus- ja vaikuttavuusnäyttö puuttuu.
- **Lupaava menetelmä:** Menetelmästä on tuloksellisuustutkimusta, alustavaa vaikuttavuustutkimusta tai ei riittävää vaikuttavuustutkimusta, jotta menetelmäarvio ylittäisi tasolle 4.
- **Vaikuttava menetelmä:** Menetelmä tuottaa hyötyä tai lisäarvoa asiakkaalle tai potilaalle vertailuryhmään verrattuna (menetelmän tavoitteen mukaisessa ilmiössä, mittarissa tai vastemuuttujassa) (mukaillen esim. Malmivaara, 2023).